

Asia: VN/28405/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

Luonnoksen mukaan ilmastolain sisältämä velvoite kunnille laatia ilmastosuunnitelma kerran valtuustokaudessa kumottaisiin. Samalla muutettaisiin lain soveltamisalaa niin, ettei ilmastolakia sovelleta kunnan viranomaisiin. Ilmastolakiin ei jatkossa sisältyisi kuntia koskevia velvoitteita.

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että ehdotus tarkoittaisi takapakkia Suomen ilmastotoimille tilanteessa, jossa ympäristöministeriön uusimman ilmastovuosikertomuksen 2024 mukaisesti sekä kansallisten että EU-velvoitteiden täyttämässä on isoja haasteita. Lisätoimien tarve on merkittävä. Liitto myöskin huomauttaa, että kuntien velvoite laatia ilmastosuunnitelmia on osa voimassaolevaa ilmastolain mukaista keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa.

Monet päästöjen vähentämiseen tähtäävät toimet toteutetaan paikallisella tasolla, kaupungeissa ja kunnissa. Myös kuntalaisia suojelevat toimet sopeutumiseksi tapahtuvat paikallistasolla. Ilmastotoimiin liittyvän päätöksenteon tuominen lähelle kansalaisten arkea on olennainen osa sitä, että kaikki saadaan mukaan muutokseen ja paikallisdemokratian kautta on mahdollisuus vaikuttaa ilmaston kuumenemiseen.

Kuntien velvoitteen peruminen ei edistä johdonmukaista ja alati vahvistuvaa ilmastokriisin torjuntaa, jota Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteissa pysyminen edellyttää. Poukkoileva ilmastosääntely ei ole kenenkään etu. Nyt kumottavaksi ehdotettu velvoite on ollut voimassa vasta 1.3.2023 lähtien.

Luonnonsuojeluliitto kiinnittää huomiota siihen, että luonnoksen mukaan esityksen vaikutuksia ei voida varmuudella arvioida, sillä velvoite on ollut voimassa vain reilun vuoden. “Suunnitelmavelvoitteen toimeenpanosta ja vaikutuksista ei näin ollen ole vielä seurantatietoa.” Luonnoksessa todetaan kuitenkin, että “jos osa kunnista ei tee ilmastosuunnitelmaa eikä sen seurauksena tee ilmastotoimia, kuntien ilmastotoimien vaikutus ilmastolain mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen heikkenee. Toteutumatta jäänyt ilmastovaikutus olisi korvattava muilla toimilla ilmastolain tavoitteiden saavuttamiseksi.” Kuitenkaan mitään korvaavia toimia ei ole esitetty.

Muistutamme, että velvollisuus laatia ilmastosuunnitelma on välttämätön myös kuntalain 1 §:n 2 momentin tarkoituksen toteutumiseksi, joka edellyttää, että kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Ilmastosuunnitelmien avulla on voitu lisätä alueen houkuttelevuutta vihreän siirtymän hankkeille sekä parantaa ilmastomuutokseen sopeutumista.

Ilmastolain velvoite suunnitelman laatimiseksi ja siihen liittyvä tuki tasasi osaltaan edellytyksiä edistää ilmastoasioita kuntatasolla. Kuntien ilmastosuunnitelmien jättäminen vapaaehtoisuuden varaan lisää kuntakohtaisia eroja ja vähentää ilmastosuunnitelmien vertailtavuutta. Ilmastolain mukaiset sisältövaatimukset ovat olleet tärkeitä, jotta ilmastosuunnitelmat olisivat yhdenmukaisempia ja vertailtavissa.

Kuntaliiton toteuttaman Kuntien ilmastokyselyn (2024) tulosten perusteella suunnitelmallinen ilmastotyö kunnissa kaippaa rahoitusta. Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelma koettiin kunnissa tärkeänä. Vaikka ohjelman avustukset olivat pieniä, täydensivät ne keveänä järjestelynä muuta ja etenkin byrokraattisesti vaativampaa EU-rahoitusta. On merkille pantavaa, että ensimmäisellä avustushakukierroksella kaikki halukkaat kunnat eivät saaneet tukea ilmastosuunnitteluun. Erityisesti pienille kunnille valtion tuki on rahoituskanavana tärkeä. Näin ollen kunnat asetetaan eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden.

Muutoksen tuoma taloudellinen säästö valtiontaloudelle on pieni (vuositasolla 2,8 miljoonaa euroa), mutta haitta ilmastotyön jatkuvuudelle kunnissa ja kattavuudelle suuri. Vaikutukset kokonaistalouteen voivat myös olla haitallisia. Luonnoksen mukaan “Eräät edelläkävijäkunnat ovat osoittaneet, että kunnan ilmastotoimet voivat tuoda välillisesti

taloudellisia hyötyjä. Jotkin investoinnit voivat olla hyvin kannattavia, jolloin investointikustannukset voidaan saada takaisin säästöinä kohtuullisen lyhyellä aikavälillä. Esimerkiksi energiatehokkuuden parantaminen ja puhtaan energian hankkeet voivat tuoda kunnalle kustannussäästöjä.”

Luonnoksessa esitetään, että Suomen ympäristökeskuksen lakisääteistä tehtävää päästötietopalvelun ylläpitäjänä jatketaan. Tämä on ainoa luonnoksen kannatettava kohta, mutta riittämätön turvaamaan laadukas ja tasapuolinen ilmastotyö kunnissa. Esityksen mukaan Suomen ympäristökeskukselle (Syke) ei esitetä resursseja päästötietopalvelun ylläpitämistä varten. Nykyinen

hankerahoitus on loppumassa tämän vuoden jälkeen. Kysymys kuuluu miten tehtävän toteuttamisen rahoitus turvataan pitkäjänteisesti?

Tilastokeskus on vielä vuonna 2023 tuottanut tietoa alueellisista päästöistä. Kuntien ja alueiden päästölaskenta on kuitenkin lopetettu koska on katsottu, että Suomen ympäristökeskus tekee vastaavan laskennan. Tämä korostaa Syken palvelun jatkuvuuden turvaamisen tärkeyttä. Liiton mielestä palvelun ylläpitämiseksi vaadittava 50 000 euron rahoitus on turvattava Sykelle.

Luonnonsuojeluliitto ei kannata luonnosta lakiesitykseksi.

Aho Hanna
Suomen luonnonsuojeluliitto